

BAD BENTHEIM

Het Marskramerspad begint in het Duitse grensstadje Bad Bentheim; bekend van het Bentheimer 'goud', de burcht, de heilzame zwavel- en zoutwaterbronnen en de schilderijen van Jacob van Ruisdael. Het bergstadje strekt zich uit op de laatste uitlopers van het Teutoburgerwoud.

De burcht Bentheim, gebouwd op een rots, torent hoog boven de stad uit. Het kasteel is opgetrokken uit, hoe kan het ook anders, Bentheimer zandsteen. Het Bentheimer goud wordt al eeuwen in omliggende groeven gewonnen. De gelige steensoort is goed te bewerken en werd tot ver over de grens vervoerd. Zo is Paleis op de Dam gebouwd met Bentheimer zandsteen. Wie meer wil weten over de verwerking het gebruik en de handel van het 'goud' kan een kijkje nemen in het Bentheimer Sandsteinmuseum in het slotpark van Bad Bentheim zelf.

In Gildehaus, een paar kilometer verderop kunt u in een groeve in het geologisch openluchtmuseum zien hoe dit gebeurt. Een andere, voormalige zandsteengroeve, is het nabijgelegen openluchttheater waar

's zomers uitvoeringen worden gegeven. Het is leuk om meer dan een dag in deze omgeving te verblijven en rond te kijken.

→ HERRGOTT VON BENTHEIM

Terug naar burcht Bentheim die al sinds de 13e eeuw aan de graven van Bentheim en Steinfurt behoort. Ook nu wonen er een erfprins en -prinses zu Bentheim und Steinfurt in deze grootste hoogteburcht van Noordwest-Duitsland.

Het middeleeuwse bouwwerk is niet het oudste 'object': bij de grote, vierkante kruittoren valt één van de oudste beeldhouwwerken van Noord-Duitsland te bewonderen: de 11e eeuwse 'Herrgott von Bentheim'.

Dit vroegromaanse stenen kruis is een van de vroegste Christusbeelden van

Midden-Europa. Het beeld werd in 1828 als omgevallen wegkruis dichtbij het kasteel op een akker gevonden. De kruit- en batterijtoren, Kronenburg en Katherinenkerk zijn te bezichtigen. In het 19e Kronenburg kunt u de ridderzaal, de eetzaal, een slaapkamer in neo-rococostijl, de Ernst-August-salon en de bibliotheek bewonderen.

Als koningin Emma op bezoek was bij haar zus prinses Pauline zu Waldeck und Pyrmont at en sliep zij hier. Haar zus was namelijk getrouwd met de Duitse prins Alexis II (1845-1919). Emma nam haar dochter Wilhelmina vaak mee.

→ 'BAD' De geschiedenis van Bentheim als kuuroord gaat terug naar het begin van de 18e eeuw. Volgens een lokale legende zou in 1711 een boer hebben gezien hoe gewonde herten en everzwijnen zich in de modder van een poel wentelden. Enkele dagen later bleken de wonden van de dieren goed genezen. De boeren probeerden hetzelfde bij ziek vee, met positief resultaat. Een plaatselijke dokter maakte melding van de bijzondere vondst en de toenmalige graaf liet een zandstenen gebouwtje om de zwavelhoudende bron aanleggen.

Thermaal zoutwater wordt tegenwoordig uit de diepte opgepompt en biedt vooral psoriasis-patiënten veel soelaas. Het water uit de zoute bron bevat namelijk net zoveel zout als het water van de Dode Zee. Het uitgebreide kuurcentrum trekt jaarlijks veel mensen net als de burcht van Bad Bentheim.

→ JACOB VAN RUISDAEL (1628/29-1682)

De beroemde Nederlandse landschapsschilder Jacob van Ruisdael bezocht de Duitse stad Bentheim met haar burcht graag. Hij legde de burcht maar liefst twaalf keer op doek vast. Hij was duidelijk gefascineerd door de locatie en het landschap dat hij geromantiseerd weergaf. Mogelijk had dat te maken met de vlakke

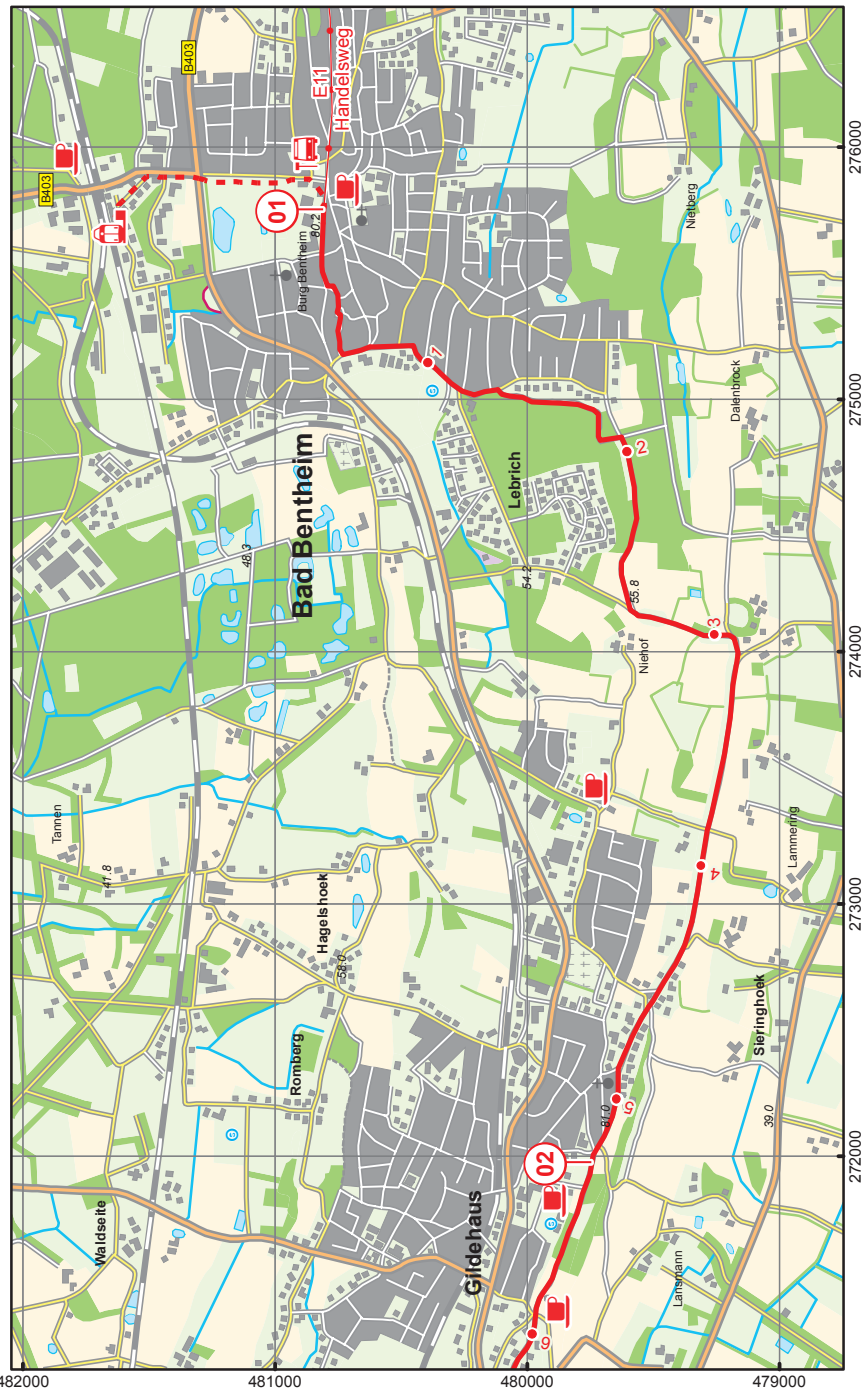

Castello di Bentheim (Jacob Van Ruisdael)

polderomgeving van Haarlem waar de kunstenaar vandaan kwam. Dan moeten de grillige zandsteenformaties aardig wat indruk hebben gemaakt. Wie Van Ruisdaels schilderijen heeft gezien en daarna bij de burcht van Bad Bentheim staat, is wellicht enigszins teleurgesteld door het huidige aanzicht van de omgeving.

Bezienswaardigheden

- Kasteel Bentheim, Schlossstraße. Meer info en openingstijden op www.kasteel-bentheim.nl.
- Kuuroord, Am Bade 1. Meer info en openingstijden op www.fk-bentheim.de.
- Zandsteenmuseum, Funkenstiege 5 (kasteelpark). U kunt een expositie bezichtigen over de winning en export van het Bentheimer zandsteen. Meer info en openingstijden op www.sandsteinmuseumbadbentheim.de.
- Museum am Herrenberg, schilderijen van Nederlandse meesters, 17e-19e eeuw, Am Herrenberg 1, Bad Bentheim, www.badbentheim.de.
- Openluchttheater, An der Freilichtbühne. Info over de voorstellingen vindt u op www.freilichtspiele-badbentheim.de.
- Ostmühle, Gildehaus, Mühlenstrasse 16, www.ostmuehle-gildehaus.de.
- Geologisch Museum, Am Romberg, Gildehaus. In dit openluchtmuseum kunt u nog een klein overlaadstation bezichtigen met twee lorries en een katrol. Het geologisch openluchtmuseum is het hele jaar dagelijks geopend.

© KADASTER GEO

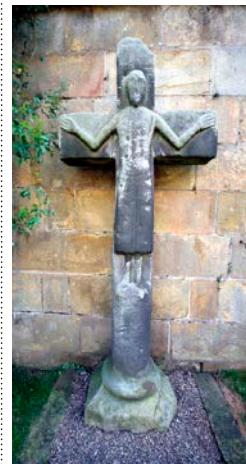
Bad Bentheim - Gildehaus

Komend met de trein: U verlaat Bad Bentheim Bahnhof aan de voorzijde. Rechtdoor over een smalle weg (Eisenbahnstraße). Deze gaat over in het trottoir van de drukke Bahnhofstraße. De verkeersweg via de verkeerslichten oversteken. Aan de overzijde via houten hekken het park inlopen. Parallel aan Bahnhofstraße loopt een wandelpad dat u via een houten hek verlaat. Vlak voor de burcht rechtsaf het wandelpad 300 m naar boven. Volg de muur tot de toegangspoort van de burcht.

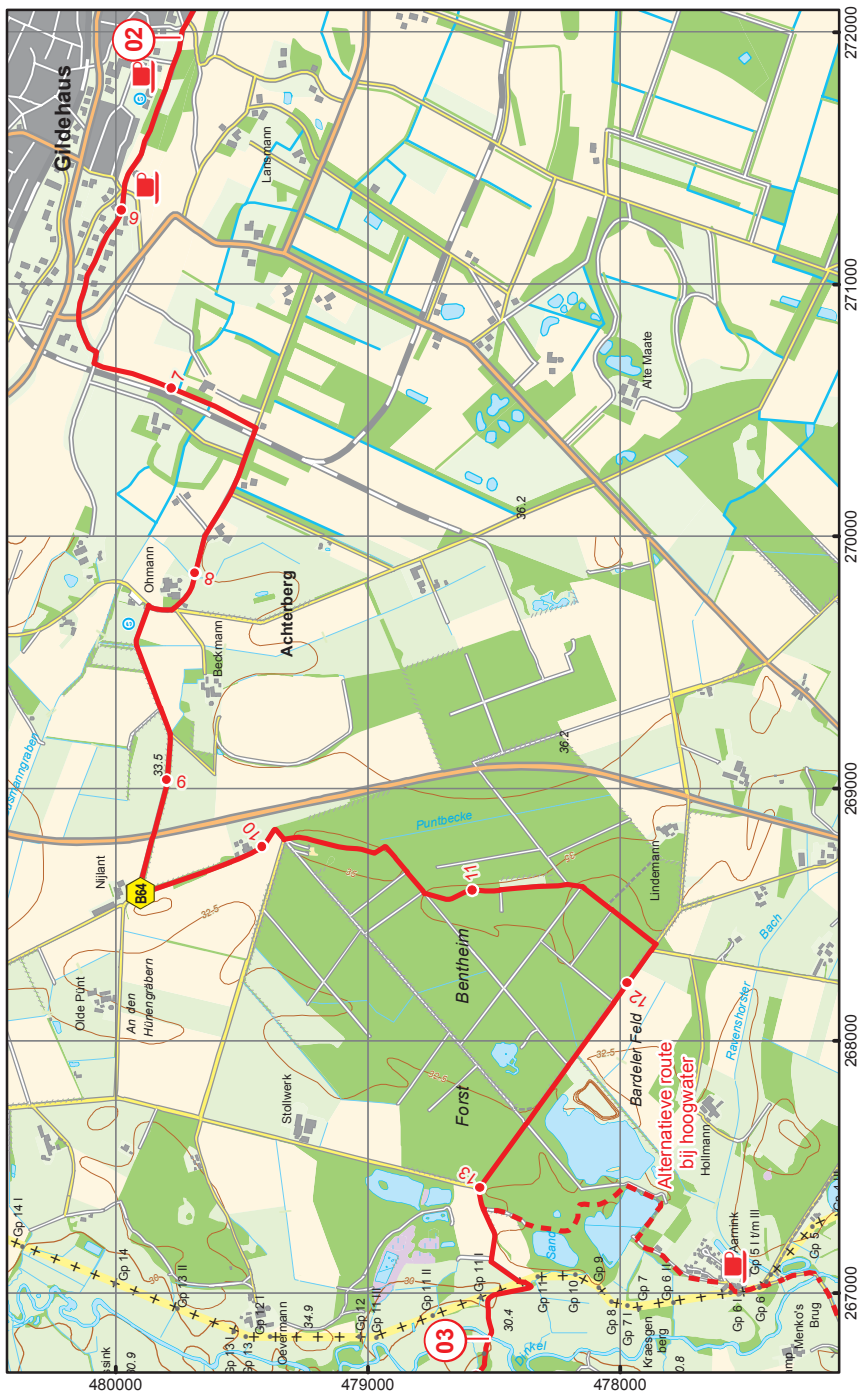
U volgt de Duitse markingering (witte T in zwart vlak). Vanaf de ingang van de burcht ⑩ de klinkerweg naar beneden lopen. Onderaan rechtsaf. Na 300 m linksaf, Stoltenkampstraße. Klinkerweg volgen tot einde. Linksaf, Heeresstraße, en na 10 m linksaf, Pastuninkstraße. Na het ziekenhuis, Leberichstiege. Op kruising rechtdoor, Glückaufstraße. Na 10 m rechtsaf een smal bospad in. Volg door het bos de markingering met witte T op bomen. Na 1,2 km bereikt u de bosrand en wordt het een veldweg. Einde weg linksaf, Alter Postweg. Na 300 m rechtsaf, Sieringhoeker Weg, licht stijgende weg. Na 1,2 km bereikt u het dorp Gildehaus. Bij de kerktoeren links aanhouden, Bergstraße. Na 2 km bereikt u de Ostmühle ⑪.

Vanaf ⑪ rechtdoor, Mühlenberg, die overgaat in Bergstraße. Op splitsing schuin rechtsaf, Sieringhoekerweg. Na 1,2 km aan het einde linksaf, Alter Postweg. Het fietspad 300 m blijven volgen tot eerste huizen, hier rechtsaf een veldweg in. Na 300 m wordt dit een bospad. Dit pad 1,2 km volgen, zijpaden negeren. 20 m voor schuurtje en weiland op kruising van bospaden linksaf. Bospad volgen, zijpaden negeren (witte T op bomen volgen) en komt uit op de plek waar Glückaufstraße overgaat in Leberichstiege. Hier gaat u linksaf. Bij voorrangsweg (ziekenhuis aan rechterkant) rechtdoor, Pastuninkstraße. Na 300 m rechtsaf, Heeresstraße. Na 10 m op splitsing rechts steil omhoog, Stoltenkampstraße. Deze klinkerweg volgen tot einde. Rechtsaf. Bij ingang van de burcht links omhoog naar de poort ⑩.

Naar treinstation: 20 m voor de toegangspoort van de burcht rechtsaf langs de muur het wandelpad 300 m naar beneden lopen en via het trottoir van de Bahnhofstraße tot de ingang van het park. Door dit park loopt - parallel aan Bahnhofstraße - een wandelpad. Bij de verkeersweg via de verkeerslichten oversteken en rechtdoor lopen. Na 300 m voor een tankstation een smalle weg (Eisenbahnstraße) naar links nemen. Aan het eind van de weg ligt Bad Bentheim Bahnhof.

© KADASTER GEO

Gildehaus - Dinkelbrug

Na de Ostmühle (02) de weg over de bergkam rechtdoor blijven volgen, wordt bomenlaan door de Bürgergarten. Na 500 m op kruising recht oversteken en op de bergkamweg 'Am Westhang' blijven. Na 500 m de verkeersweg K10 oversteken. U volgt een holle weg de berg af en komt na 100 m uit bij een oude spoorweg. Voor het spoor linksaf, zandweg. Na 700 m aan het einde van de weg rechtsaf, Achterberger Straße. Spoorweg kruisen. Op volgende kruising rechtsaf. Na 100 m voor het sportterrein linksaf, Brookdiek. Na 1 km komt u uit bij de verkeersweg L42. Deze kruisen en ga rechtdoor. Na 200 m (kpB64) linksaf, Springbieler Weg. Bij begin van het bos rechtsaf, de asfaltweg enige meters volgen en dan linksaf het halfverharde pad het bos in volgen. Pad wordt na een tijdje een zandpad en daarna weer halfverhard. Na 1,7 km bij schuilhut met informatiepaneel over Handelsweg rechtsaf asfaltweg, Bardelerweg. Na 1,2 km op splitsing linksaf, onverharde zandweg * die na de grens overgaat in een betonpad. U bereikt een houten brug over de rivier de Dinkel (03). *

* Zie onderbroken lijn op kaart 02 en 03

Bij hoogwater en ontoegankelijkheid van de brug: 80 m na laatste genoemde splitsing linksaf fiets-/bospad in. Dit pad blijven volgen, u maakt tweemaal een bocht naar rechts, eenmaal naar links (water aan uw rechterhand) en bereikt na circa 2 km Hof Aarnink. Hier rechtdoor en over de Dinkel. Na 800 m bij sportpark rechts een gasfalteerd fietspad volgen. Op asfaltweg, de Denekamperdijk, rechtsaf. Deze 1,3 km volgen. Vanaf P-66364/2 de route weer vervolgen: bij Snoeyinksweg linksaf, zie verder bij kaart 03.

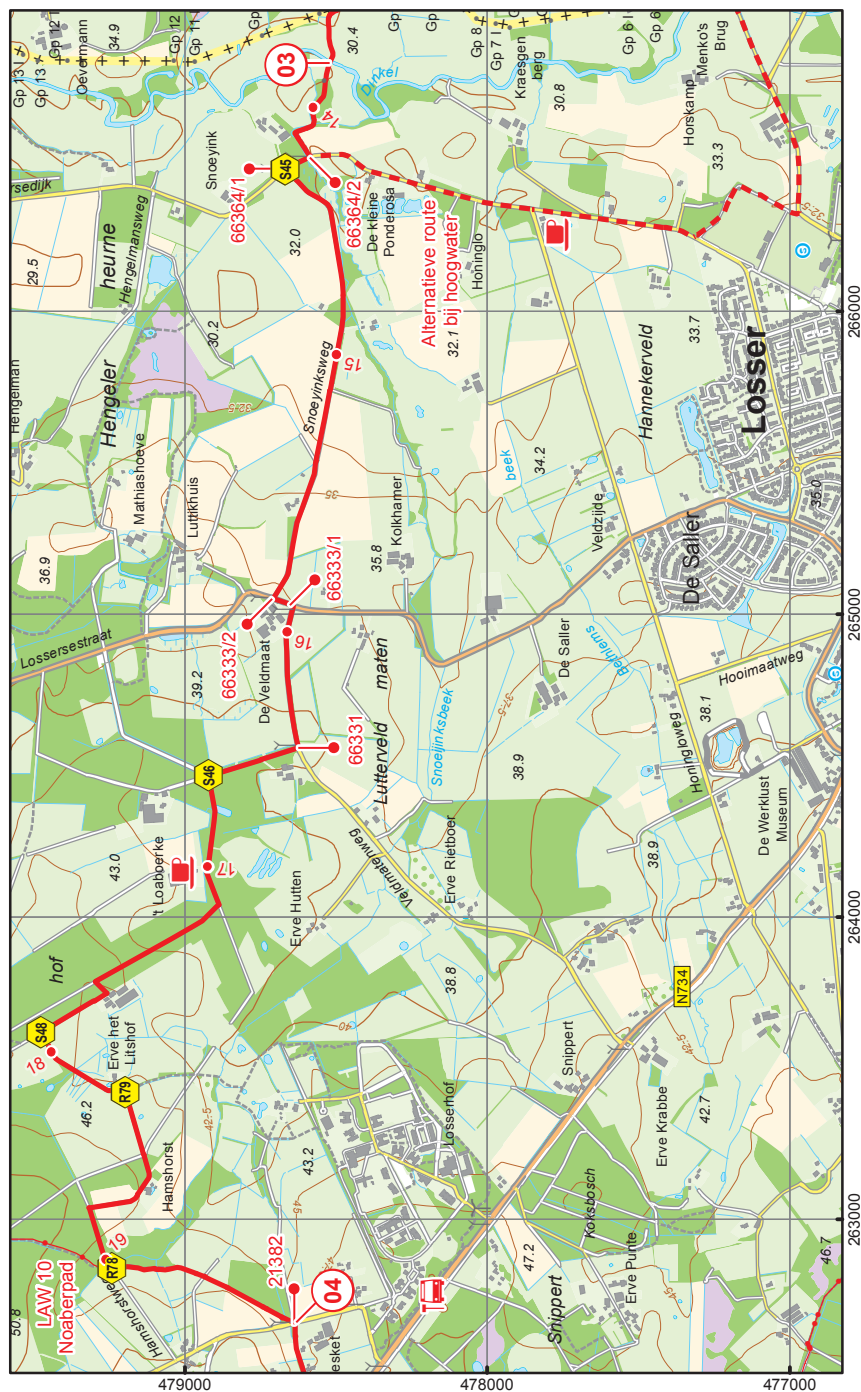
Na de brug over de Dinkel (03) blijft u het betonpad volgen. Bij de Duitse grens gaat dit pad over in een zandweg. (Volg nu de Duitse marking: witte T in zwart vlak.) Aan het einde van het pad rechtsaf, asfaltweg, Bardelerweg. Deze vervolgen tot de schuilhut. Bij de schuilhut en informatiepaneel over de Handelsweg linksaf bospad met naastgelegen fietspad ingaan. Dit pad 1,7 km volgen. Het fietspad wordt na 300 m een zandpad en daarna weer halfverhard. Einde pad rechtsaf, asfaltweg en na 40 m linksaf, Springbieler Weg. Na 500 m op splitsing bij kpB64 rechtsaf, Springbieler Weg. De verkeersweg L42 oversteken en asfaltweg (Brookdiek) 1 km volgen. Einde weg bij sportcomplex rechtsaf en na 100 m linksaf, Achterbergerstraße. Na spoorwegovergang meteen linksaf, onverhard fietspad. De spoorlijn 700 m volgen. Einde pad rechtsaf; u loopt nu een holle weg 100 m omhoog. De verkeersweg K10 oversteken en rechtdoor Am Westhang in. Na 500 m asfaltweg kruisen en rechtdoor, Mühlenberg omhoog lopen richting stenen zuil (Toeristisch Overstap Punt Ostmühle Gildehaus). Via een bomenlaan van de Bürgergarten bereikt u na 500 m de Ostmühle (02).

Ostmühle

Deze korenmol uit 1750 is één van de drie molens die ooit draaiden op de Mühlenberg. De molen is in 1986 gerestaureerd en sindsdien weer in bedrijf. Bijzonder is dat de romp volledig is opgetrokken uit Bentheimer zandsteen. Hiertoe besloot de graaf van Bentheim nadat de houten voorganger van de molen in 1747 sneuvelde tijdens een harde storm. Van het versgemalen koren uit de molen wordt in het naastgelegen bakhuus ambachtelijk steenovenbrood gebakken.

© KADASTER GEO

Dinkelbrug - P-21382

U gaat over de Dinkel 03 en aan het eind bij P-66364//2 rechtsaf, een asfaltweg (Denekamperdijk); volg *vanaf nu wit-rode marking*. Na 75 m bij P-66364/1 (kpS45) de eerste weg linksaf, Snoeyinksweg. Dit karrenspoor volgt u 1,5 km, waarvan de laatste 200 m onverharde weg is. U komt uit op een asfaltweg. Hier bij P-66333/2 linksaf en na 75 m bij P-66333/1 rechtsaf, Veldmatenweg. Eerste weg, bij kpS17, rechtsaf. Na 300 m, bij kpS46, linksaf. Bij een ijsboerderij gaat u rechtdoor en volgt een smal fietspad. Met de bocht mee naar rechts en 500 m verder bij een hekje linksaf, een bosweg. Na 50 m vlak voor een boerderij rechtsaf, u volgt een halfverharde weg langs de bosrand. De eerste weg, bij kpS48, linksaf, de oude Lutterkerkweg, dwars door de velden. Op een driesprong bij boerderij 'Erve het Litshof' (kpR79) gaat u rechtsaf. Deze weg 600 m rechtdoor volgen, de eerste 200 m is karrenspoor. Aan het eind op splitsing met karrenspoor linksaf, Hamshorstweg. Na 200 m, op kruising met fietspad (kpR78), linksaf (*van rechts komt het Noaberpad erbij*). U volgt een fietspad langs de bosrand. U komt na 600 m uit bij P-21382 04.

Einde weg bij P-21382 04 asfaltweg (Koopsweg) schuin oversteken, onverhard fietspad 600 m volgen. Op kruising van paden (kpR78) rechtsaf, Hamshorstweg, karrenspoor (*Noaberpad gaat hier rechtdoor*). Na 200 m rechtsaf, onverharde weg. Deze 600 m volgen, laatste 200 m is karrenspoor. Aan het eind bij 'Erve het Litshof' en kpR79 linksaf landweg in, Oude Lutterkerkweg. Einde weg bij kpS48 rechtsaf landweg in richting boerderij. Bij het bord 'Duivelshof' linksaf bospad in en na 50 m rechtsaf, onverhard fietspad, Duivelshofpad. Fietspad 500 m volgen tot hek (links is hier een ijsboerderij). Hier rechtdoor, Duivelshofbosweg. Aan het eind (kpS46) rechtsaf, Puttenpostweg. Aan het eind bij P-66331 linksaf asfaltweg, Veldmatenweg. Einde weg bij P-66333/1 linksaf, de Lossersestraat gaat hier over in de Lutterstraat. Na 75 m bij P-66333/2 rechtsaf, Snoeyinksweg. Deze gaat na 200 m over in een karrenspoor. U volgt deze weg 1,5 km. Op een asfaltweg bij P-66364/1 rechtsaf, Denekamperdijk. Na 75 m bij P-66364/2 linksaf fietspad, Graafschapspad. * Het betonpad volgen, u bereikt een houten brug over de rivier de Dinkel 03.

* Zie onderbroken lijn op kaart 02 en 03

Bij hoogwater en ontoegankelijkheid van de brug: bij P 66364/2 niet fietspad in, maar Denekamperdijk blijven volgen. Na 1,3 km, voor sportpark, linksaf geasfalteerd fietspad in. Bij asfaltweg, Gildehauserweg, linksaf. Over de Dinkelbrug en bij Hof Aarmink rechtdoor het fietspad over het erf volgen. Het pad maakt een bocht naar rechts (water aan uw linkerhand), daarna twee bochten naar links en komt circa 2 km na Hof Aarmink weer op de route. Hier rechtsaf, bij asfaltweg (Bardelerweg) rechtsaf. Zie verder bij kaart 02.

Hannekerveld

Ongeveer een kilometer ten zuiden van de route ligt aan de Denekamperdijk het Hannekerveld. Hier verzamelden zich vroeger zogeheten hannekemaaiers. Dit waren arme boeren uit Westfalen, die in de zomermaanden met zeis en knapzak Nederland in trokken op zoek naar werk. Vooral met grasmaaien of hooien verdienden ze een centje bij. Na een maand of drie keerden ze weer terug naar hun akkers om daar hun eigen gewassen te oogsten. De naam Hannekemaaiers is afgeleid van Johannes, afgekort tot Hannes. Deze seizoenarbeiders waren meestal vanaf de St. Johannesdag (24 juni) in Nederland aan het werk. De voettocht was echter niet zonder risico. Vandaar dat de hannekemaaiers zich op bepaalde plaatsen verzamelden om in groepen verder te reizen.

P-21382 - Oldenzaal, Wilhelminastraat

Bij P-21382 04 recht door, Winkelscholtweg. Vlak voor een verkeersweg (kpR77) rechtsaf, een asfaltweg parallel aan de verkeersweg (Noaberpad gaat hier recht door). Op een driesprong bij P-20664 rechtsaf, Fleederderweg. Bij P-20252 en kpR76 recht door een fietspad volgen. U kruist een smalle asfaltweg en steekt via een brug de snelweg A1 over. Blijf het fietspad volgen, bij P-20663 een straatweg oversteken, langs een kapelletje. Bij P-20639 komt u uit op de Schapendijk, aan de grens van Oldenzaal. Hier rechtsaf. In bocht naar links (kpT54) rechtsaf, Haermansweg. Op splitsing rechts aanhouden, oprijlaan naar landhuis. Vóór hek linksaf. Asfaltweg oversteken (kpR68) en recht door langs bosrand, zandweg, later graspad. Bij de bosrand het pad recht door vervolgen, het bos in tot u uitkomt op een asfaltweg (kpR67). Hier linksaf en bij de eerstvolgende spoorwegovergang rechtsaf, Koppelboerweg. Deze met de bocht naar links 500 m volgen. Bij houten hek linksaf, zandpad in, dit 300 m volgen. Bij haakse bocht rechtsaf. Einde bospad (kpR04) linksaf asfaltweg, Haerstraat. (Hier loopt u samen met het geel-rood gemarkeerde Twentepad.) Deze 450 m volgen tot kpS12, dan rechtsaf, Wilhelminastraat 05. (Naar het station gaat u op dit punt 50 m recht door en daarna linksaf.)

(Vanaf station Oldenzaal steekt u het stationsplein over en gaat na 150 m rechtsaf, Haerstraat. Na 50 m komt u op de route.)

05 Haerstraat 450 m volgen. Eerste bospad (kpR04) rechtsaf. (Hier gaat het Twentepad linksaf.) Einde pad linksaf. Dit pad uitlopen tot asfaltweg, hier rechtsaf, Koppelboerweg. Op splitsing rechts aanhouden. Na spoorwegovergang linksaf, Harinkweg. Deze 300 m volgen en tegenover eerste woonhuis aan de linkerkant bij kpR67, rechtsaf, bospad. Aan het einde van het bosje gaat het bospad over in een graspad. Aan het eind (kpR68) recht door en vervolgens op volgende asfaltweg rechtsaf. Op schuine splitsing links aanhouden. Einde weg (kpT54) linksaf, Schapendijk. Na 500 m voor het sportpark bij P-20639 linksaf, asfaltweg. Deze gaat na 100 m over in onverhard fietspad. Einde fietspad de asfaltweg (Postweg) oversteken en fietspad blijven volgen. Via loop-/fietsbrug de A1 oversteken. Einde fietspad, bij P-20252 en kpR76 recht door asfaltweg, Fleederderweg. Aan het eind bij P-20664 linksaf, Oldenzaalsestraat. Op splitsing bij kpR77 linksaf, Winkelscholtweg (Noaberpad gaat hier rechtsaf). Weg uitlopen tot P-21382 04.

Boerskotten

Ten zuidoosten van Oldenzaal wandelt u door natuurgebied Boerskotten. Het gebied is een voormalig landgoed uit de 19e eeuw. Behalve majestueuze oude lanen en loofbossen, herinneren nog veel meer restanten aan de oude buitenplaats. Zo vindt u er enkele oude beelden en een stenen tafel. Bijzonder is een 18e eeuwse zandstenen beeld van de Romeinse jachtgodin Diana. De Snoeiijnsbeek ontspringt er ook.

